

บรรณานุกรม

กจจาณมณฺ์ นาม ปกรณ. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2474.

จันทบุรีนฤนาถ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระ. ปทานุกรม บาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2512.

ชาติกุฎกถาย, ศศิโย ภาโค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2465.

_____ . จตุตโธ ภาโค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2465.

_____ . ฉกฺโร ภาโค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2466.

_____ . สตุตโม ภาโค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2465.

_____ . อฏฺฐโม ภาโค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2465.

_____ . นวม ภาโค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2465.

_____ . ทสโม ภาโค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2465.

ชินวรสิริวัฒน์, พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหลวง. พระคัมภีร์อภิธานปิฎก. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2508.

ชุม ฌ บางช้าง, นำชมจังหวัดเชียงใหม่. พระนคร : การศาสนา, 2516.

เทพธรรมาศินัญ, หลวง (ทวี ชรมัชช). ชาติปิฎก. พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2509.

_____ . บาลีไวยากรณ์พิเศษ เล่ม 1 นาม. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2515.

ชุมนุมปฏกรรณาย, จตุตโธ ภาโค, กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2519.

บาลีอภิธานปทีปิกา พร้อมทั้ง สัจ, กรุงเทพฯ : ไท, 2464.

ปปัญจสูทนียา นาม มชฺฌินนิกายภฺรกรณาย, ปฐม ภาโค, กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย,
2463.

_____. หุติโย ภาโค, กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2463.

_____. ตติโย ภาโค, กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2463.

ปรมตฺโตชิติกา นาม ชุทฺทกนิกายภฺรกรณาย, ปฐม ภาโค, กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย,
2468.

_____. หุติโย ภาโค, กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2468.

ปรมตฺตที่ปนี นาม ชุทฺทกนิกายภฺรกรณาย, อุตฺทวนวณฺณนา, กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย,
2465.

ปรมตฺตมถุสฺสา นาม วิสุทฺธิมคฺคสวณฺณนา, ปฐม ภาโค, กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย,
2505.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม 10. พงศาวดารเมืองน่าน, พระนคร : องค์การค้าของ
คุรุสภา, 2507.

ประชุมหนังสือเก่า ภาคที่ 1. จันทสุริยคติที่ปนี, พระนคร : โสภณพิพรพรรณากร, 2459.

ประชากรจักรจักร, พระยา (แหม่มบุณนาค). พงศาวดารโยนก, พระนคร : คัชยัทยา,
2507.

ป่าสาทิโก, พระภิกษุ. แนวบรรยายอนาคาริกวินัย เล่ม 1, พระนคร : แพร่การช่าง,
2518.

แปลก สนธิรักษ์ (ป.9). พจนานุกรมบาลี - ไทย. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2506.

พญาสิทธิ. ไตรภูมิพระร่วง. พิมพ์ครั้งที่ 8. พระนคร : คลังวิทยา, 2515.

พระปัญญาสามี. ศาสนาวางศ์หรือประวัติศาสนา. แปลโดยศาสตราจารย์ ร.ต.ท. แสง มนวิthur. พระนคร : รุ่งเรืองธรรม, 2506.

พระธรรมวราลังการ (จับ สุทธิขมโม ป.9). นำเที่ยวในพระไตรปิฎก. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2515.

พระราชาวรมณี (ประยูร ฟูคุดโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์. พระนคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2518.

พระวิสุทธิสมโพธิ (เจียม ป.9). พจนานุกรมกิริยาอาชยาค. พระนคร : เลียงเชียง-ธรรมประทีป, 2495.

พระมหาพรหมา ปญญาทีโป (ป.9). ศัพท์หมวดไทย - บาลี. พระนคร : การพิมพ์-พานิชย์, 2498.

พระอุครคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ), และพระมหาจำลอง ภูริปัญโญ (สารพัตติก). พจนานุกรมบาลี - ไทยฉบับนักศึกษา. พระนคร : การศาสนา.

มนิโรตปริฎยา นาม อังคคตฺตนิทายภูฏกถาย, ปฐโม ภาค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏ-ราชวิทยาลัย, 2463.

_____ หุติโย ภาค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2463.

_____ คติโย ภาค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2463.

มุงคคตฺตที่ปปียา, หุติโย ภาค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2517.

มังคคตฺตที่ปปีแปล เล่ม 5. พิมพ์ครั้งที่ 6. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2513.

รัตนปัญญาเถระ. ชินกาลมาลีปกรณ์ แปลโดยศาสตราจารย์ ร.ต.ท. แสง มนวิthur. พระนคร : ศิลปากร, 2517.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493. พิมพ์ครั้งที่ 12.

พระนคร : การศาสนา, 2515.

วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยา. บาลีไวยากรณ์. พระนคร :

มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2515.

วินยปิฎก มหาวิภังคสูตร, ปฐม ภาค, จตุตถปรารชิกกณฑ์. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราช-

วิทยาลัย, 2470.

เวสสันดรที่ปณี, ปฐม ภาค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2476.

สมนุทปาสาทิกาย นาม วินยฎกถาย, ปฐม ภาค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย,

2515.

_____ . คติโย ภาค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2515.

สงวน โชติสุรรัตน์. ตำนานเมืองเหนือ. พระนคร : โอเคียนส์โตร์, 2508.

สมหมาย เปรมจิตต์. รายชื่อวัดและนิกายสงฆ์โบราณในเชียงใหม่. ภาควิชาสังคมวิทยา
และมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เอกสาร อัครสำเนา.

สมโมหวิโนทนี นาม อภิขมมฎกถา, วิภังควณณา. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย,

2465.

สารตุตที่ปนิยา นาม วินยฎีกา, ปฐม ภาค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2511.

_____ . หุติโย ภาค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2511.

_____ . จตุตถโต ภาค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2511.

สวรสตปภาสึนิยา นาม สัษตุนิกายภุรกดาย, ปรุโม ภาคโค. กุงเทพ : มหาภกุฎราชวิทยาลัษ, 2463.

_____ . ทุคิโย ภาคโค. กุงเทพ : มหาภกุฎราชวิทยาลัษ, 2463.

ส่านักนายภุรฐ์ มนทรึ. ปรุชทุภคิลาจารึภ ภาคที่ 3. พระนกร : ส่านักท่าเนียบนายภุรฐ์ มนทรึ, 2508.

_____ . ท่านานพึนเมือภเชียงหนุ. พระนกร : ส่านักท่าเนียบนายภุรฐ์ มนทรึ, 2514.

สิริภงคสมทาเดร. สงุขยาปกาสภุภึกา. ชลบุรี : จิตภภาวันวิทยาลัษ, 2517.

สิงชะ วรรณสัษ. ท่าราเวียรนอักษะรดาเนาไทย. ภาควิทยภาษาไทย คณะภนุษยศาสทร มหาวิทยาลัษเชียงหนุ. เอกสารอักส่าเนา.

สัษตุนคปภึเก พุททภนิกายสส, จริยาภภึภ. กุงเทพ : มหาภกุฎราชวิทยาลัษ, 2502.

_____ . ชาตภ, ปรุโม ภาคโค. กุงเทพ : มหาภกุฎราชวิทยาลัษ, 2503.

_____ . ชาตภ, ทุคิโย ภาคโค. กุงเทพ : มหาภกุฎราชวิทยาลัษ, 2503.

_____ . อุทาน-สัษตุนิปาตา. กุงเทพ : มหาภกุฎราชวิทยาลัษ, 2500.

สัษตุนคปภึเก พึชนิกายสส มหาคโค, ทุคิโย ภาคโค. กุงเทพ : มหาภกุฎราชวิทยาลัษ, 2501.

สัษตุนคปภึเก มตธิมนิกายสส, มุลปฒนาสภ. กุงเทพ : มหาภกุฎราชวิทยาลัษ, 2502.

_____ . อุปรึปฒนาสภ. กุงเทพ : มหาภกุฎราชวิทยาลัษ, 2499.

สุตตนตปิฎก สัชฌายะนิกาย นิตานวคโค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2502.

_____. สหายตนวคโค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2503.

สุตตนตปิฎก องฺคตฺตฺรนิคาย ปจฺจโม ภาโค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2471.

_____. จตุตฺโต ภาโค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2503.

อัครวังสเถระ. อัทฺถนิจิปรณ ปทมาลา. พระนคร : มุขนิธิภูมิไพโรภิกขุ, 2519.

อภฺรสาธินี นาม อภิธมฺมกุสุมา, ธมฺมสงคณีวณฺณา. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2463.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

BIBLIOGRAPHY

- Bode, Mabel Haynes. The Pali Literature of Burma. London : Luzac and Co., Ltd., 1966.
- Dawids Rhys, T.W. The Pali Text Society's Pali - English Dictionary. London : The Pali Text Society, 1972.
- Geiger, Wilhelm. Pali Literature and Language. Delhi : Munshiram Manoharlal, 1966.
- Malalasekera, G.P. A Dictionary of Pali Proper Names. 2 vols. London : The Pali Text Society, 1974.
- _____. The Pali Literature of Ceylon. Colombo : M.D. Gunasena & CO,LTD., 1958.
- Saksri Yamnadda. "The Mangalatthadipani, Chapters 1-2" (Ph.D. thesis), University of Pennsylvania, Philadelphia, 1970.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

หลักฐานเกี่ยวกับประวัติพระสิริมงคลจารย์ซึ่งท่านเขียนไว้เองในตอนท้ายของ
ผลงานแต่ละเรื่อง

จากท้ายเรื่องเวสสันดรที่ป็น

อิติ นวปุเร ปติภูสิตสีหฬารามสุต ทกขินปัจจนิมทิสาย ปติภูสิต เทพย-
ภาสาย¹ สุนนุชานุกิ ปากฏนาเม วิหารเว วสนุเคน มหุสสาเหน คิปปิกขเรน สทฺธา-
พุทธวิริยปฏิมณฺฑิตเน สปรานํ โกสลลมิจฺจนุเคน สิริมงฺคโลติ คุรุทิ คทิตนาเมน
มหาเถเรน ปรมนุเท นวปุเร อีสฺสรสุต ลกฺขหฺยราชนคฺคฺุโน ราชากิราชสุต มนุชินุ-
ทสุต สทฺพฺพราชฺฐนํ คิลกฺกฺุทสุต ปรมสทฺทสุต ปตฺถิตสทฺพฺพคฺคฺุณฺณสุต พุทฺทสสาสเน ปสนฺนสุต
กาเล เอกุณาตีตาทิกฺกฺุรฺรุตสทฺกฺุราเช โควสุเส กตฺวา อัย เวสฺสฺสนฺดรที่ป็นี ฯ

คำแปล

เวสสันดรที่ป็นนี้ พระมหาเถระผู้ซึ่งครูทั้งหลายขนานนามว่า สิริมงคล ผู้
อยู่ในวิหารอันมีนามปรากฏว่า สวนขวัญ ในภาษาไทย อันตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้
ของอารามที่ประดิษฐานพระสิงห์² ในเมืองเชียงใหม่ ผู้มีอุศลาหะมาก ทรงพระไตร
ปิฎก ประค้ำค้ำด้วยความเชื่อความรู้และความเพียร ประารณากความฉลาดแห่งสติของตน
และของฝ่ายอื่น รจนแล้วในปีฉลู ศักราช (จุดศักราช) 879 ในรัชกาลของพระเจ้าอม
มมุขย์ผู้เป็นพระราชานเือนพระราชาผู้เป็นราชปนัดดา³ ของพระราชาผู้ทรงพระนามว่าลกะ

¹ปัจจุบันใช้ว่า ทพยภาสา

²วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อ.เมือง จ.เชียงใหม่

³ความจริงเป็น ราชปนัดดา

ผู้เป็นเจ้าของในเมืองเชียงใหม่อันเป็นนครที่ยิ่งใหญ่ ผู้เป็นยอดแห่งพระราชาทรง
มีศรัทธาอย่างยิ่งปรารถนาพระสัพพัญญุตญาณเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ด้วยประการฉะนี้.

จากท้ายเรื่องจกกวาทที่ปนี

อิจฺจยํ นวปุเร ปติภูตีสีหพารามสุส ทกฺขินฺยจฺฉิมทิสายํ ปติภูตฺเต เพชฺย-
ภาสาย¹ สฺวนชฺวนฺตฺติ ปากฺกฺนฺนาเม วิหารเว วสนฺนฺเตน มหฺนฺตฺสาเทน ทิปิฏฺกฺษเรณ
สุทฺถาพฺพุทฺธิวិวิธปฏฺิณณตฺเตน สปรานํ โทสลลฺลมิจฺฉนฺนฺเตน สิริมฺงคฺโลตฺติ คุรุทฺติ คหิตฺตนาเมณ
มหาเถเรณ ปฺรเมณฺนฺเต นวปุเร อิสฺสรสุส ลกฺขฺยรฺาชนตฺตฺโน ราชาทิรฺาชสุส มนฺ-
ชินฺนฺตฺส สพฺพรฺาชนํ คิลกฺกฺตฺส ปฺรมสทฺทฺส ปตฺถิกสพฺพญฺญตฺตฺนฺนฺตฺส พุทฺธสฺสาเส
ปสฺนฺนฺตฺส กฺาเล ทฺวาสิตฺตาทิภฺนฺนฺตฺสทสฺสกรฺาเช มหาสปรฺาชฺสเส กตฺตา ฉณฺนฺนฺตฺส
จกฺกวาทฺที่ปนี ฯ

คำแปล

จกกวาทที่ปนีอันประดับด้วยกัณฑ์ตั้ง 6 นี้ พระมหาเถระผู้ซึ่งครูทั้งหลายขนาน
นามว่า สิริมงค ผู้อยู่ในวิหารอันมีนามปรากฏว่า สวนขวัญ ในภาษาไทย อันตั้งอยู่ทางทิศ
ตะวันตกเฉียงใต้ของอารามที่ประดิษฐานพระสิงห์² ในเมืองเชียงใหม่ ผู้มีอุทิศหาะมาก
ทรงพระไตรปิฎก ประดับด้วยความเชื่อ ความรู้ และความเพียร ปรารถนาความฉลาด
แห่งลัทธิของตนและของฝ่ายอื่น รจนมาแล้วในปีมะโรง ศักราช (จุลศักราช) 882 ใน
รัชกาลของพระจอมมุนษยผู้เป็นพระราชานเือนพระราชาน ผู้เป็นราชบัณฑิต³ ของพระราชาน
ทรงพระนามว่าลกะผู้เป็นเจ้าของในเมืองเชียงใหม่อันเป็นนครที่ยิ่งใหญ่ ผู้เป็นยอดแห่งพระ

¹ปัจจุบันใช้ว่า หยภาสา

²วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อ.เมือง จ.เชียงใหม่

³ความจริงเป็น ราชบัณฑิต

ราชาทั้งปวง ทรงมีศรัทธาอย่างยิ่ง ประารถนาพระสัมพันธคุณญาณ เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ด้วยประการฉะนี้.

จากท้ายเรื่องสังขยาปกาสกฏีกา

อิจฺจุยํ นวปุเร ปติภูริตสีฬารามสฺส ทกฺขินปจฺฉิมทิสายํ ปติภูริเต เทยฺย-
 ภาสาย¹ ส่วนขุนวิ ปากกานาเม วิหารเว วสนฺเตน มหุสฺสาเทน ทิปิฏกฺขเรน
 สุตฺตาทุพฺพิวิริยปฏิมฺมตฺเตน สปรานํ โกสลลุมิจฺจนฺเตน สิริมงฺคโลติ คุรุทฺธิ คทิตนาเมน
 มหาเถเรน ปรมตฺเต นวปุเร อีสฺสรสฺส ลกฺขหฺยราชนตฺตุนิ ราชาริราชสฺส มนุ-
 ชินทสฺส สหฺพรราชฺฐนํ ทิลกฺกตฺสสฺส ปรมสฺหสฺส ปตฺถิตสพฺพพญฺญตฺตญาณสฺส พุทฺธสฺสเน
 ปสนฺนสฺส กาลเ ทฺวารสีตาทิกฺกฐสฺสตสฺสกฺกราเช มหาสปฺปวสฺสเส กตา เตสฺสคฺคตฺติกาธา-
 ปฏิมฺมตฺติสฺส สงฺขยาปกาสกปฺกรณสฺส อตฺตถวณฺณา ฯ

คำแปล

คำพรรณนาความหมายของปกรณ์สังขยาปกาสกเถอันประทับด้วยคาถา 73 คาถานี้ พระมหาเถระผู้ซึ่งครูทั้งหลายขนานนามว่า สิริมงคล ผู้อยู่ในวิหารอันมีนามปรากฏว่า ส่วนขวัญ ในภาษาไทย อันตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอารามที่ประดิษฐานพระสิ่ง² ในเมืองเชียงใหม่ ผู้มีอุตสาหะมาก ทรงพระไตรปิฎก ประทับด้วยความรู้ ความรู้ และความเพียร ประารถนาความฉลาดแห่งลัทธิของตนและของฝ่ายอื่น รจนาลแล้วในปี มะโรง ศักราช (จุลศักราช) 882 ในรัชกาลของพระจอมมุนษย์ผู้เป็นพระราชาเหนือพระราชา ผู้เป็นราชปนัดดา³ ของพระราชาผู้ทรงพระนามว่าลกะ ผู้เป็นเจ้าในเมืองเชียงใหม่

¹ ปัจจุบันใช้ว่า 'ทยุภาสา'

² วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อ.เมือง จ.เชียงใหม่

³ ความจริงเป็น ราชปนัดดา

อันเป็นนครที่มีความเจริญอย่างยิ่ง ผู้เป็นยอดแห่งพระราชาทังปวง ทรงมีศรัทธาอย่างยิ่ง
 ปรารถนาพระสัพพัญญุตญาณเต็มใสในพระพุทธศาสนา ด้วยประการฉะนี้.

จากท้ายเรื่องมังคลัตถที่ปนี

สุตฺตาทิธมฺมวินฺยเยสุ วิจาร์ญาโณ
 สิริยาทิมงฺคลกฺกิชานญุโศโร
 อุตฺตสาหฺวา รจยิ พุทฺธวีสฺส สิสฺโส
 มงฺคลตฺถที่ปนีมิตฺตธฺรสาภิรามิ ฯ

อิจฺจายํ นวปุรสฺส ทกฺขินทิสภาเคน คาวุเต ธฺราเน วิวิคฺเต สมฺปตฺตานี
 ปสฺสทชนเก สุตฺตญาคาเร วสนฺเตน วิเวกาภิรเตน มหุสฺสาเนน ทิปิฏกฺขเรน สทฺธา-
 พุทธิวิริยปฏิภนฺทิตฺเตน สกปรเสถิ โกสลลฺลมิจฺจนฺเตน สิริมงฺคโลติ คุรุทฺติ กทิตฺตนาเมเน
 มทาเถเรน ปรมฺเมนุเท นวปุเร อิตฺตสฺส ลกฺวหฺยราชนคฺคฺโคเน ราชาทิราชสฺส มนุ-
 จินทสฺส สทฺพราชฺฐนํ สิลกฺกตฺสฺส ปรมสฺสทฺทสฺส ปฏฺฐิตสทฺพญฺญตฺตญฺญานสฺส พุทฺธสฺสเน
 ปสนฺนสฺส กาลเ ฉฬาสีคฺคฺยาธิกฺกฺขสฺสทสฺสกรฺวเช มกฺกฏวสฺสเ กตา มงฺคลตฺถที่ปนี ฯ¹

คำแปล

พระเถระผู้ประเสริฐ (มหาเถระ) ประกอบด้วยนาม
 ว่า มงคล มี ศิริศัพท์ เป็นมณฑล (สิริมงคล) ศิษย์
 ของท่านพระพุทธวโร ผู้มีวิจาร์ญาณในพระสูตรอภิ-
 สรรมและวินัย มีอุทสาหะรจนามังคลัตถที่ปนี ซึ่งมี
 อรรถรสนาอินทรีย์.

¹ มงคลตถที่ปนิยา ทฺติโย ภาค (มหามกุฏราชวิทยาลัย:2515) หน้า 479.

พระมหาเถระผู้ซึ่งครูทั้งหลายขนานนามว่า สิริมงคล ผู้อยู่ในสมณญาคาวอันเป็นที่เกิดความเลื่อมใสของคนทั้งหลายผู้มาถึงอันเป็นที่สงกในที่คาฤคหนึ่งเมืองที่ศกัณนิคมแห่งนวปุระ (เชียงใหม่) ผู้ยินดีในวิเวก มีอุศสาหะมาก ทรงพระไทรปิฎก ประคัมด้วย ความเชื่อ ความรู้ และความเพียร ปรารณาความฉลาดเพื่อคนและคนอื่น ๆ แต่งมังคลัตถ-ทีปนีไว้ เมื่อปีวอก ศักราช (จุลศักราช) 886 ใน (รัช) กาลของพระเจ้าราชา-ธิราชจอมมุนข เป็นผู้ออกแห่งราชาทั้งปวง เป็นราชบัณฑิต¹ ของพระราชาทรงพระ-นามว่าลกะ ผู้เป็นเจ้าในนวปุระราชธานี (ปรเมนท) ทรงมีศรัทธาอย่างยิ่ง ปรารณา พระสัพพัญญุตญาณ เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ด้วยประการฉะนี้.²

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ความจริงเป็น ราชบัณฑิต

²มังคลัตถทีปนีแปล เล่ม 5 (มหามกุฏราชวิทยาลัย:2515), หน้า 171-172.

ภาคผนวก ข.

ตำนานประวัติของพระสิริมังคลาจารย์

มีผู้เขียนประวัติพระสิริมังคลาจารย์เป็นตำนานไว้หลายแห่งโดยเฉพาะมีอยู่ในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่หลายฉบับ ผู้วิจัยได้ทราบรายละเอียดจากรองอำมาตย์โท ชุ่ม ๗ บางช้าง ผู้ได้เคยพบและอ่านตำนานเหล่านั้นมามาก ทั้งยังได้เขียนตำนานส่วนหนึ่งของประวัติพระสิริมังคลาจารย์ลงในหนังสือ นำชมจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งกรมศิลปากรเป็นผู้พิมพ์ ว่า

ผู้เขียน¹ ได้พบเรื่องราวของวัดร้างเก่าแก่ในหมู่บ้านท่าหนักในคุ้มภีร์โบลานเมื่อประมาณ พ.ศ. 2464 เรียกชื่อวัดนี้ว่า เวฬุวนาราม อาศัยเหตุที่วัดนี้ตั้งอยู่ภายในบริเวณกอไผ่ ๑ กอ จึงมีชื่อเรียกตามความนิยมของชาวบ้านว่า วัดไผ่ ๑ กอ และเป็นวัดที่พระสิริมังคลาจารย์ได้ขอรองให้พูกุชาวบ้านสร้างให้เมื่อท่านอายุได้ 13 ปี และบรรพชาเป็นสามเณรจนกระทั่งท่านอุปสมบทเป็นพระภิกษุก็ยังจำพรรษาอยู่ที่วัดเวฬุวนารามแห่งนี้ อันสิริมังคลาจารย์นั้นเป็นนามสมณศักดิ์ซึ่งพระเมืองแก้วทรงแต่งตั้งให้ ส่วนนามเดิมของท่านชื่อศรีบึงเมือง โดยถือเอานิมิตในวันคลอดที่เกิดพายุใหญ่พัดจนบ้านพังทลาย ขณะนั้นมารดาของท่านกำลังครรภ์แก่หลบพายุไปอาศัยอยู่ที่โคนต้นโพธิ์ (ไม้ศรี) ใหญ่เลยเจ็บครรภ์และคลอดบุตรที่โคนต้นโพธิ์นั้น บิดาเลยตั้งชื่อว่า ศรีบึงเมือง²

ผู้วิจัยได้ไปพบกับรองอำมาตย์โท ชุ่ม ๗ บางช้าง เพื่อเรียนถามรายละเอียดเรื่องนี้เพิ่มเติม ก็ได้ความว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹รองอำมาตย์โท ชุ่ม ๗ บางช้าง

²รองอำมาตย์โท ชุ่ม ๗ บางช้าง, นำชมจังหวัดเชียงใหม่, (ศิลปากร:2515)

ท่านได้พบคัมภีร์ใบลานที่เขียนประวัติพระสิริมังคลาจารย์ที่วัดช่วงสิงห์ อ.เมือง จ. เชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2464 เป็นอักษรพื้นเมืองลัวะตัวอักษรสมัยพระเมืองแก้ว ผู้แต่งบอกไว้ว่าชื่อ พระศรีวิชัย เจ้าอาวาสวัดทองพระ พระศรีวิชัย นี้ได้เขียนประวัติบุคคลสำคัญของลานนาไว้หลายท่าน เช่น ประวัติพระสิริมังคลาจารย์ และ ประวัติหมื่นคงนุคร เป็นคน ปัจจุบันคัมภีร์ฉบับนี้ได้สูญหายจากวัดช่วงสิงห์ไปแล้ว¹ เพราะเมื่อท่านขึ้นมาอ่านคนควาแล้วก็ได้ส่งกลับคืนวัดไป ต่อมาได้มีการรื้อคัมภีร์ที่วัดช่วงสิงห์อีกหลายครั้ง ทำให้คัมภีร์กระจัดกระจายไปมาก² ในคัมภีร์นั้นกล่าวไว้ว่า พระสิริมังคลาจารย์เป็นชาวเมืองเชียงใหม่ ตอนมาขอคนควาว่า สิริมังคละ ต่อมาพระเมืองแก้วได้ทรงแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดเจ็ดยอด (วัดมหาโพธาราม) ทั้งได้ถวายสมณศักดิ์ให้เป็นที่ สิริมังคลาจารย์ ตามฉายาเดิม ต่อจากนั้นมาก็ได้เป็นเจ้าอาวาสวัดสวนดอก (วัดบุปผาราม) จนกระทั่งมรณภาพ เรื่องนี้ท่านยืนยันว่าได้พบกษัตริย์ของพระสิริมังคลาจารย์เมื่อ พ.ศ. 2468 อยู่ที่บริเวณไม่ห่างจากวัดสวนดอกเท่าใดนัก มีจารึกบอกไว้ว่า "อัฐิพระสิริมังคลาจารย์" แต่ไม่บอกศักราชใด ๆ ทั้งสิ้น

¹ ผู้วิจัยได้สอบถามอาจารย์สมหมาย เปรมจิตต์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งได้ไปสำรวจคัมภีร์ใบลานที่วัดช่วงสิงห์ เมื่อ พ.ศ. 2517 เพื่อจัดทำเป็นหนังสือประมวลรายชื่อคัมภีร์ใบลานและสมุดข่อย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ภาค 2 ได้ความตามจดหมายที่ท่านส่งมาถึงผู้วิจัย ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2520 ว่า "หนูเข้าไปดูเขียนกัณฑ์ และบัสสาวะใส่เสียหายมาก ที่พอจะรวมเข้าเป็นผูกก็ได้จัดทำที่รวมไม่ได้ก็ได้สำรวจดูว่ามีความสำคัญหรือไม่ จึงจะแห่งว่าเป็นของชำรุดสำรวจไม่ได้ นอกจากนั้นยังมีการขนย้ายและขอยืมกันไปอ่านที่อื่น นานเข้าเจ้าอาวาสก็ลืมไปเอง ฉะนั้นจึงไม่พบหนังสือทางโลกเลย"

² สิงฆะ วรรณสัย ได้เล่าเพิ่มเติมให้ผู้วิจัยฟังว่า ท่านเคยไปค้นคัมภีร์ที่วัดช่วงสิงห์แล้ว ปรากฏว่าคัมภีร์กระจัดกระจายมาก ทั้งนี้เพราะเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น วัดช่วงสิงห์เป็นที่ตั้งกองทหาร บรรดาทหารได้แกะสายสยอง (ทางภาคกลางเรียกสายสนอง คือเชือกที่ใช้ผูกคัมภีร์) มาผูกต่อกันเป็นพุ่ม ดังนั้นใบลานจึงกระจายออกจากผูกปะปนกันไปหมด

ต่อมาอีกเพียง 2 ปี คือ พ.ศ. 2470 กูนี้ได้ถูกชาวบ้านหรือท้าวลุยไปเพราะ
 อยู่ในบริเวณสวนของชาวบ้าน ปัจจุบันบริเวณสวนนี้โคขายให้แก่มหาหมื่น
 จังหวัดเชียงใหม่ไปแล้ว ส่วนเรื่องที่พระสิริมงคลจารย์ได้เป็นเจ้าอาวาส
 วัดเจ็ดยอดนั้น ท่านยืนยันว่าโคขลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์-
 เชอ กรมพระยาคำรกราชานุภาพทรงมีไปถึงพระมหาหมื่น วุฑฒินาโณ วัด-
 หอธรรม¹ ทรงถามว่า วัดถนนที่เชียงใหม่ปัจจุบันคือวัดอะไร เพราะ
 ทรงพบหลักฐานว่าพระสิริมงคลจารย์เคยเป็นเจ้าอาวาสวัดถนน พระ-
 มหาหมื่น ได้มีหนังสือทูลตอบถวายว่า วัดถนนนั้นภาษาบาลีเรียกว่า
 ฆนธรรม โคแก่วัดเจ็ดยอด เพราะแต่เดิมที่วัดเจ็ดยอดเคยมีถนนใหญ่
 ขนาดสองคนโอบ แต่ปัจจุบันไม่มีเหลือแม้แต่คอ² ท่านเล่าต่อไปว่า ตาม
 คัมภีร์พื้นเมืองบางฉบับกล่าววาทิกาของพระสิริมงคลจารย์เป็นพอกุษา
 ปัจจุบันที่วัดทำหน้าที่ยังมีกุษาของพระสิริมงคลจารย์อยู่ เล่ากันว่าเวลาที่
 พระสิริมงคลจารย์จะเขาไปเมืองเชียงใหม่จะชี้ทางเขาไป ท่านเองก็

¹ปัจจุบันนี้รวมเข้าเป็นวัดเดียวกับวัดเจ็ดยอด อ.เมือง จ.เชียงใหม่

²ผู้วิจัยได้ขอร้องอาจารย์สิงหะ วรรณสัย ให้ช่วยเรียนตามเจ้าอาวาสวัด
 เจ็ดยอดถึงเรื่องสมุทบันทึกของพระมหาหมื่นที่บันทึกเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้รับคำตอบเป็น
 จดหมายลงวันที่ 4 มิถุนายน 2520 ความว่า "ผมไป...พบท่านเจ้าคุณรองเจ้าอาวาส
 ซึ่งท่านเป็นคนล้าพูนและบวชเรียนอยู่ที่วัดเจ็ดยอดมาแต่เล็ก ๆ ขณะนี้อายุท่าน 60
 เศษ เคยอยู่รวมและคุ้นเคยกับท่านมหาหมื่นมาเป็นอย่างดี แต่ท่านเสียใจ เวลานั้น
 ท่านไม่สนใจในวิชาประวัติศาสตร์และเรื่องอื่น ๆ ของท่านมหาหมื่น เมื่อท่านมหาหมื่น
 มรณาไปแล้วหนังสือของท่านและบันทึกอะไรที่อาจารย์ขู่ว่า "ไม่มีเหลือเลย" จะ
 เหลืออยู่ที่แต่คัมภีร์โบราณธรรมคา ผมเคยค้นแล้วไม่มีอะไรเป็นพิเศษ ส่วนบันทึกอะไร
 นั้นท่านเจ้าคุณว่าไม่เคยเห็น หรือบางทีในสมัยที่ท่านมีชีวิตรอยู่ คุณสงวน (โชติสุรรัตน์
 ถึงแก่กรรมแล้ว) ก็เคยมาเองของท่านไป แต่จะเป็นบันทึกอะไรหรือไม่ ไม่ทราบ"

เคยเห็นกับช่างนั้นที่วัดท่าหนัก¹ บางครั้งก็ถูกกล่าวหาว่า พระสิริมิ่งคลาจารย์ เป็นเชื้อสายพวขุนมิ่งรายแต่ไม่ต้องการยุ่งเกี่ยวกับราชสมบัติจึงออกบวช แต่ท่านไม่เชื่อเรื่องนี้

จากตำนานประวัติของพระสิริมิ่งคลาจารย์ที่รองอำมาตย์โท ชุ่ม ๗ บางช่างเล่าให้ผู้วิจัยฟังนี้ ตำนานที่น่าสนใจคือตำนานฉบับวัดขวางซึ่งที่ท่านยืนยันว่า ตัวอักษรที่ไชจาร เป็นลักษณะตัวอักษรสมัยพระเมืองแก้ว ลักษณะตัวอักษรสมัยพระเมืองแก้วนั้นเป็นลักษณะตัวอักษรที่ไชจาร คัมภีร์ในสมัยราชวงศ์พวขุนมิ่งรายตั้งแต่ พ.ศ. 1801 - 2107² ดังนั้นตำนานฉบับนี้อาจจะเขียนขึ้นภายหลังสมัยพระเมืองแก้วก็ได้

ผู้วิจัยเคยตั้งสมมุติฐานว่า พระพุทธวีระครู ของพระสิริมิ่งคลาจารย์เป็นภิกษุชาวต่างประเทศ อาจจะเป็นชาวลังกา ชาวพม่า หรือชาวมอญก็ได้ แล้วพระสิริมิ่งคลาจารย์ได้ไปเรียนหนังสือที่สำนักของพระพุทธวีระซึ่งอยู่ต่างประเทศ เพราะชื่อพระพุทธวีระและชื่อพระสิริมิ่งคลาจารย์ไม่เคยปรากฏอยู่ในรายชื่อพระเถระในลานนาเลย อาจจะทำให้หมายถึงว่า ขณะที่มีการจดบันทึกรายชื่อพระเถระของลานนานั้นท่านทั้งสองมิได้อยู่ในลานนา เมื่อพระสิริมิ่งคลาจารย์กลับมาจากสำนักของพระพุทธวีระแล้วจึงได้เริ่มแสดงผลงานให้ปรากฏ แต่ในระยะเวลาเพียง 10 ปีที่ท่านกลับมาแล้วรจนานผลงานเรื่องสำคัญไว้ถึง 4 เรื่องแล้วท่านก็มรณภาพ ดังนั้นเมื่อผลงานของท่านเริ่มมีชื่อเสียงขึ้น จึงได้มีการรวบรวมประวัติของท่านตามที่ต่าง ๆ มาเขียนเป็นประวัติของท่านขึ้น ประวัติของท่าน

¹ผู้วิจัยได้ไปพบพระภิกษุจรรยา ปัญญาธโร ที่วัดท่าหนัก พระภิกษุจรรยาเป็นชาวหมู่บ้านท่าหนักมาแต่กำเนิดทั้งไค้บรรพชาและอุปสมบทที่วัดท่าหนักนั้น ปัจจุบันเป็นรองเจ้าอาวาส ท่านเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า แต่เดิมที่วัดท่าหนักมีกูบช่างจริงแต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว ท่านเข้าใจว่าจะนำไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถาน จังหวัดลำพูน

²พระยาประชาภิจักรจักร พงศาวดารโยนก (คลังวิทยา : 2507), หน้า

ที่ไ้รวบรวมขึ้นในระยะแรก ๆ จึงควรมีความจริงใกล้เคียงกับประวัติจริงของท่าน

ดังนั้น คำานานฉบับวัดช่วงสิงห์ซึ่งตัวอักษรที่ไ้จาร เป็นตัวอักษรสมัยพระเมือง-
แก้ว จึงเป็นฉบับที่ควรเชื่อได้บ้าง แต่อย่างไรก็ดี คำานานฉบับวัดช่วงสิงห์จะต้อง
เขียนขึ้นภายหลังจากที่พระสิริมังคลาจารย์ได้มรณภาพไปแล้ว เพราะหลักฐานแสดงให้
เห็นว่า ผลงานเรื่องแรกของพระสิริมังคลาจารย์สมัยที่เริ่มมีชื่อเสียงขึ้นได้แก่เรื่อง
จักกวัตตีปณี ซึ่งมหาสังฆราชาจันทร์สี อร์ญญาสีเจ้า ให้สร้างในปีเปดิก (เบิก) เล็ค
ศักราชได้ 900 ตัว (พ.ศ. 2081) นั้น มีอายุได้ 18 ปีหลังจากที่พระสิริมังคลาจารย์
รจนานี้สำเร็จ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

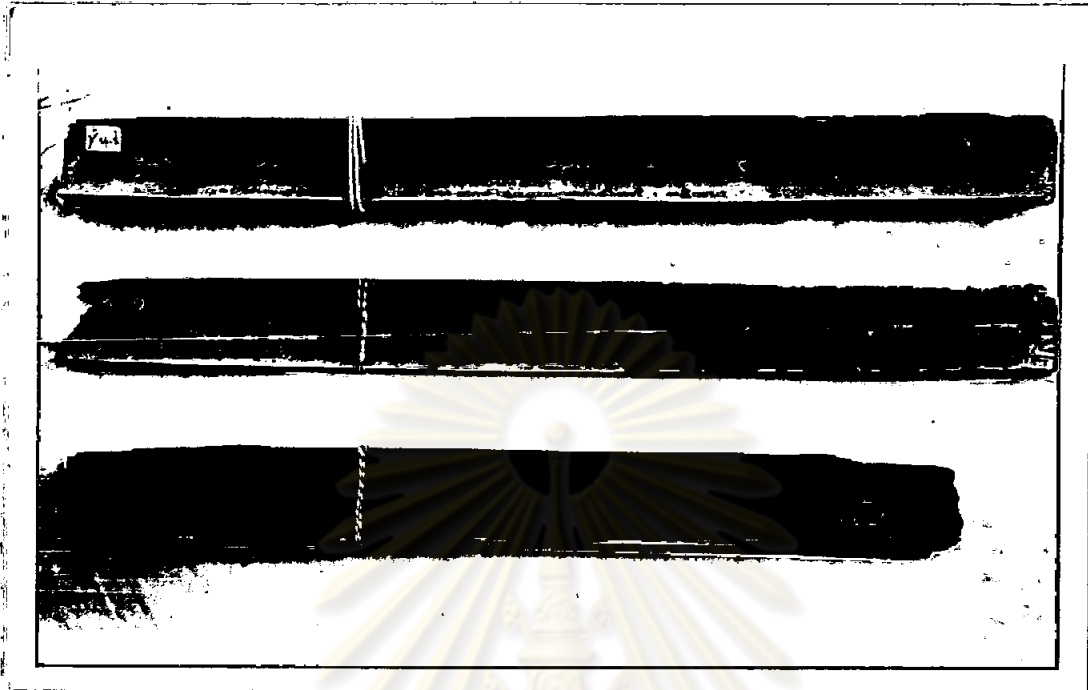
รายการภาพประกอบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

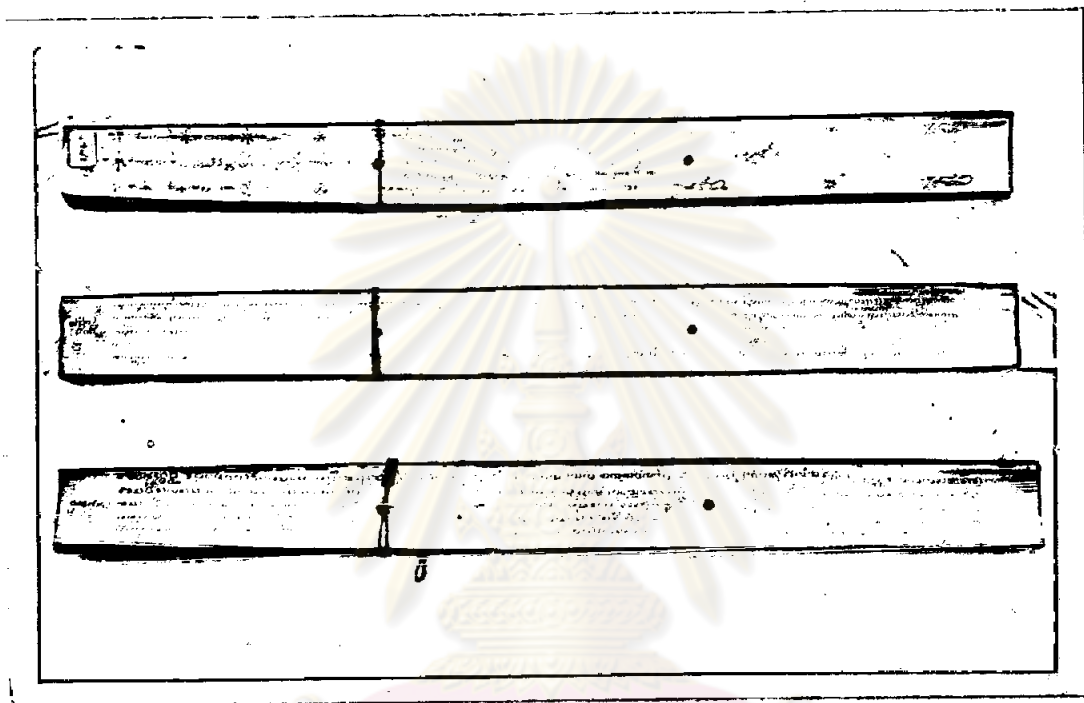
ภาพวัดท่าหนัก หรือวัดสวนขวัญอันเป็นที่สถิตของพระสิริมงคลจารย์
ตั้งอยู่ที่ ต.แม่เหียะ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
ปัจจุบันเหลือแต่ประตูวัด

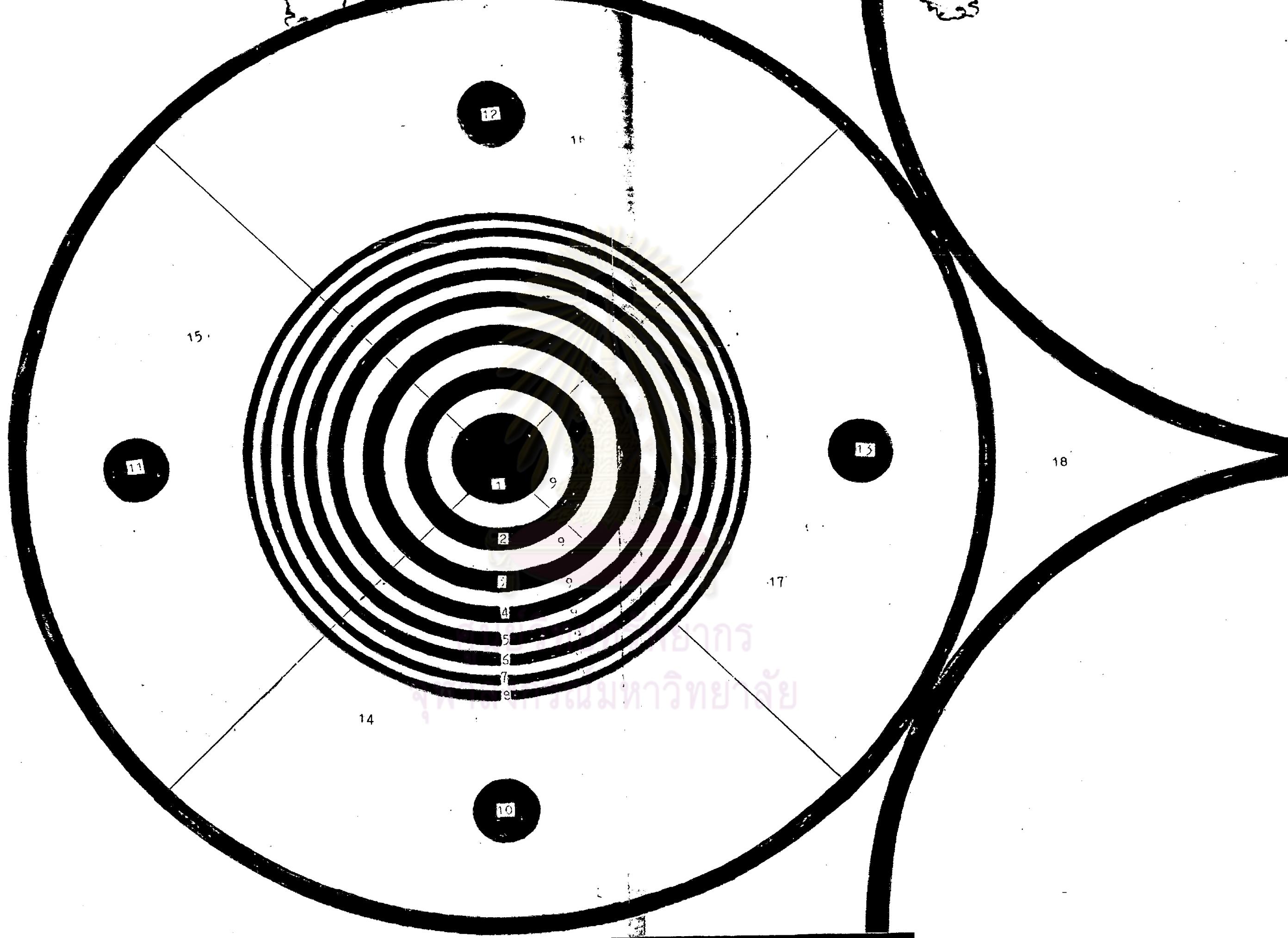
ภาพคัมภีร์จังกวาทิปโยฉบับวัดบุญพาราม อ.เมือง จ.เชียงใหม่ (ฉบับ "บ") ซึ่ง
 คัมภีร์ฉบับเก่าที่สุดที่พบในขณะนี้ จารเมื่อ พ.ศ. 2081

ข้อความที่ท่านผู้จารบันทึกไว้หายคัมภีร์ฉบับ "บ"

ศูนย์วิทยพัชรากร
ภาพคัมภีร์ฉบับวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อ.เมือง จ.เชียงใหม่ (ฉบับ "พ")
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จารเมื่อ พ.ศ. 2351

อธิบาย

1. ภูเขาดีเนรุ
2. ภูเขาคุณธร
3. ภูเขาอิสินธร
4. ภูเขากรวิก
5. ภูเขาสุทัสสนะ
6. ภูเขาเนมินธร
7. ภูเขาวินตก
8. ภูเขาอัสน์กัณเฑาะ
9. สีสันครสมุทรี หรือ สีสุมุทรี
10. ชมพูทวีป
11. มุรพวิเทหะ
12. อุตระกูรุ
13. อมรโคยาน
14. ทะเลคานไต่ หรือ นีลสาคร
15. ทะเลคานตะวันออก หรือ ชีรสาคร
16. ทะเลคานเหนือ หรือ ปิตสาคร
17. ทะเลคานตะวันตก หรือ ฉลิกสาคร
18. โลกัณทริกนรก

ภูเขาสัตตบริภัณฑ์

อสีทสมุทรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการศึกษา

ชื่อ

นายศุภณัฐ จังกาจิตต์

วุฒิการศึกษา

ได้รับพระราชทานปริญญาการศึกษามัธยมศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2513 และรับประกาศนียบัตรชั้นสูง สาขา วิชาภาษาบาลี-สันสกฤต จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2518 และศึกษาต่อในบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกวิชาภาษาตะวันออก

สถานที่ทำงาน

รับราชการในตำแหน่งอาจารย์ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตบึงนครพิบูลย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 จนถึงปัจจุบัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย